

Universitets- och
högskolerådet

GD-staben

Föredragande
Mats Embertsén
Senior rådgivare

08-410 06 02
mats.embertsen@uhr.se

BESLUT

Diarienummer
2.3.3-00300-2016

Datum
2016-10-28

Postadress

Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress

Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon

010-470 03 00

Organisationsnummer

202100-6487

www.uhr.se

En varaktig struktur för arbetet med bedömning av reell kompetens

Universitets- och högskolerådet (UHR) fick i regleringsbrevet för år 2016 i uppdrag att bidra till att en varaktig struktur kan etableras för såväl stöd till lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens som för samarbete mellan lärosäten i fråga om denna bedömning. En delredovisning gjordes den 15 september då UHR redovisade kriterier för fördelningen av medel för 2017 och 2018.

Senast den 30 oktober 2016 ska UHR redovisa hur arbetet i övrigt fortskrider. Redovisningen ska innehålla en planering för den fortsatta verksamheten under 2017 och 2018, inklusive för hur fördelningen av medlen för dessa år ska genomföras, vilket sker i denna rapport.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ulf Melin efter föredragning av senior rådgivare Mats Embertsén.

Ulf Melin

Mats Embertsén

UHR:s planering för den fortsatta verksamheten under 2017 och 2018

UHR:s bedömning är att arbetet bör drivas samlat av UHR men med aktiv medverkan från lärosäten i både utformning och genomförande av olika delprojekt. På så sätt ges bäst möjligheter för den samverkan och samsyn som är nödvändig för att nå varaktig förändring.

UHR har valt att dela in arbetet i tre delar som beskrivs utförligare nedan. Del 1 handlar dels om att skapa förutsättningar för att få fler att ansöka om bedömning av reell kompetens genom att informera om möjligheten, dels om att ta hand om ansökningar. Det ska vara tydligt hur man ansöker, vad man som sökande behöver göra och vad det är som kommer att bedömas. Den som ansöker om bedömning bör kunna få vägledning i den inledande fasen i bedömningsprocessen.

Del 2 handlar om komponenter som behövs i varje lärosätes kvalitetssäkringssystem för bedömning av reell kompetens: riktlinjer, organisation och roller.

Del 3 handlar om stöd till lärosätenas samverkan. Här ingår bland annat att sprida kunskap om välfungerande metoder och modeller för bedömning och ett pilotprojekt som ska utveckla och prova ett system med lärosätessammansatta bedömargrupper inom något eller några ämnesområden.

En del av de ekonomiska resurser som tilldelats uppdraget kommer att komma alla lärosäten till godo, exempelvis gemensamma informationsinsatser, och en del av resurserna kommer att riktas till de lärosäten som aktivt deltar i olika delprojekt eller piloter. Huvudinriktningen är att kriteriet för att lärosäten ska få del av medlen är att man har förutsättningar och möjlighet att aktivt delta i projektverksamheten. I förlängningen är tanken att alla resultat ska göras tillgängliga och UHR avser att informera alla lärosäten om hur arbetet i olika delar fortskrider.

Del 1 – information och IT-stöd

Del 1 består av två delar. Den första delen handlar om information till personer som kan tänkas vara intresserade av att få sin reella kompetens bedömd och den andra delen handlar om ett systemstöd för att ta emot och handlägga ansökningar om bedömning.

Delprojekt Information

Information finns på lärosätenas webbplatser och på webbplatserna studera.nu och antagning.se som drivs av UHR.

Inom delprojektet bör en undersökning göras för att utröna bl.a.:

- Om informationen på de olika webbplatserna är lättillgänglig, dvs om den är lätt att hitta och lätt att förstå,
- om informationen går att hitta även för den som inte är bekant med begreppet reell kompetens,

- om det finns tydlig information om hur man praktiskt går till väga när man ansöker om bedömning av reell kompetens och hur processen går till,
- om det är tydligt för den enskilde vad som faktiskt kan anses utgöra reell kompetens (t.ex. att även kompetens som uppnåtts genom informellt lärande ska vägas in i en bedömning),
- om information finns både om bedömning av reell kompetens för behörighet (grundläggande och särskild) och om bedömning för tillgodoräknande,
- om information finns om möjligheten att använda bedömning av reell kompetens som en del i en pedagogisk process (t.ex. vägledning) och om bedömningen kan leda till ett förhandsbesked som kan användas av den enskilde som ska fatta beslut om att eventuellt börja studera. För förhandsbesked är det viktigt att det är tydligt hur man kan använda förhandsbeskedet och hur länge det är giltigt.

När kartläggningen är genomförd ska delprojektet presentera en rekommendation för lärosäten och för UHR om vilka ändringar som behöver göras för att förbättra informationen på de olika webbplatserna.

Härutöver kan delprojektet föreslå andra åtgärder för att kommunicera med presumtiva sökande genom exempelvis studie- och yrkesvägledning inom och utanför högskolan. Det bör också säkerställas att UHR på sina webbplatser länkar till relevant information hos Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan och Skolverket om de möjligheter till validering eller bedömning av reell kompetens som finns inom respektive sektor, så som beskrivs i departementspromemorian Validering med mervärde, Ds 2016:24.

Kartläggning och rekommendationer ska färdigställas under första halvan av 2017 och den förbättrade informationen bör finnas på plats under andra halvan av 2017. I delprojektet ska representanter från ett par lärosäten delta, företrädesvis från något lärosäte som redan satsat på att utveckla sin egen information. Till projektet bör kopplas kompetens inom kommunikation, vägledning och eventuellt en referensgrupp. I inledningsfasen kan en genomgång av webbplatser, enkäter och/eller personundersökningar användas. När förslag till förbättringar ska göras kan användarstudier göras.

Andra aktiviteter som planeras under 2017-2018 med koppling till informationsfrågan är utbildningsinsatser riktade till alla personalkategorier som kommer i kontakt med validerings- och erkännandefrågor på lärosätena. UHR kommer att genomföra utbildningsinsatser för att sprida kunskap om validerings- och erkännandefrågor, om Lissabonkonventionen och andra stöddokument. Utbildningarna ska vara koncentrerade och finnas tillgängliga när efterfrågan uppstår, dvs i form av filmer eller liknande. Ett första grundutbildningspaket bör finnas på plats så snart som möjligt, om möjligt under första halvåret 2017.

Delprojekt IT-stöd

Syftet med att ta fram ett IT-stöd är att förenkla både för den som ansöker om bedömning och för de personalkategorier inom högskolan som deltar i

handläggningen av ärenden. IT-stödet måste vara användarvänligt för att det ska accepteras. Ett bra IT-stöd blir en viktig del i kvalitetssäkringen och gör det möjligt att göra de uppföljningar och utvärderingar som behövs.

Ett dokument- och ärendehanteringssystem ska dels tillåta sökande att ladda upp ansökningar och bifoga dokument, dels underlätta högskolans hantering av ärenden fram till beslut. IT-stödet ska vara ett stöd och får inte leda till dubbelarbete eller upplevas som ett hinder.

Fördelarna med ett gemensamt system är att

- det kan bidra till att lärosäten arbetar efter samma process vilket gör det tydligare och mer förutsägbart för den sökande,
- det kan bidra till transparens genom att lärosäten kan se och lära av varandras bedömningar, både de som lett till positiva beslut och de som lett till avslag,
- det ger möjlighet till nationell överblick och möjlighet att följa upp utvecklingen över tid vad gäller antal ansökningar och utfall.

Delprojektet ska med utgångspunkt i användarnas behov (både användarna i betydelsen de som ansöker om bedömning av reell kompetens och användare i betydelsen de som handlägger ansökningarna) formulera krav för utveckling av IT-verktyget. *Valda* är ett verktyg som är möjligt att utveckla för detta syfte. Valda är ett digitalt ansöknings- och administrationssystem som utvecklats för Lärarlyftet. 13 lärosäten är anslutna till Valda idag. På kort sikt bör Valda utvecklas så att systemet kan användas av några lärosäten under en försöksperiod för bedömningar av reell kompetens men målet är att det ska kunna användas av alla lärosäten som önskar ansluta sig.

Delprojektet ska också föreslå kopplingar som kan utvecklas mellan Valda och andra system, antagningssystemet NyA och studiedokumentationssystemet Ladok. Andra frågor som delprojektet ska besvara är var ingången för de individer som ansöker om bedömning ska placeras (via lärosätena och/eller via en gemensam ingång) och om hur man utformar en gemensam studievägledningsfunktion som hjälper de sökande i det första steget när de ska sätta ihop sin ansökan. En sådan funktion kan bestå av ett antal studievägledare som arbetar i en virtuell organisation. Detta delprojekt har kopplingar till organisation (del 2) och samverkan mellan lärosäten (del 3).

Den huvudsakliga utvecklingen av Valda ska ske under år 2017 och då knyts ett begränsat antal lärosäten till systemet. Alla intresserade lärosäten ska ges möjlighet att ansluta sig efter 2017.

Del 2 - riktlinjer, organisation och roller

Del 2 består av tre delar - riktlinjer, organisation och roller. Här ingår kompetenshöjande åtgärder, utbildningsinsatser och insatser för att stödja förändringsarbete.

Delprojekt riktlinjer

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har tagit fram rekommendationer för lärosätenas arbete med att validera reell kompetens. Också

Myndigheten för yrkeshögskolan har tagit fram kriterier och riktlinjer för validering av reell kompetens. UHR menar dock att det behövs nya riktlinjer för bedömning av reell kompetens inom högskolan och att riktlinjerna bör vara konkreta och mer detaljerade än tidigare riktlinjer.

Delprojektet ska ta sin utgångspunkt i det som tidigare arbetats fram i de rekommendationer/riktlinjer som nämns ovan, men också i riktlinjer som finns hos enskilda lärosäten. Dessutom ska olika styr- och stöddokument om validerings- och erkännande frågor användas som utgångspunkt.

Gemensamma riktlinjer är en del i en kvalitetssäkring av bedömningsprocessen och gör det enklare att beskriva processen för alla inblandade, såväl sökande som de som handlägger och fattar beslut i ärenden. Uppföljning av arbetet blir enklare med riktlinjer att förhålla sig till. Bra utformade riktlinjer kan användas internt av lärosäten i egna uppföljningar kopplade till exempelvis strategier för breddad rekrytering. Inom delprojektet får en avvägning göras så att riktlinjerna blir tillräckligt konkreta och tydliga för att kunna fungera som ett stöd, men samtidigt inte hindrar lärosätenas frihet i bedömningarna.

Deltagare i projektet ska vara representanter från lärosäten och från UHR. En referensgrupp bestående av deltagare från andra sektorer och/eller andra intressenter kan användas. Gemensamma riktlinjer bör finnas på plats under senare delen av 2017 eller tidigt 2018.

Delprojekt organisation och roller

Högscoleverket konstaterade år 2009¹ att det krävs ett kvalitetssäkringssystem för bedömningar av reell kompetens för att bedömningarna ska uppfattas som legitima, rättvisa, rättssäkra och pålitliga. Den organisatoriska strukturen är en viktig del i kvalitetssäkringssystemet. Bland annat måste ansvarsfördelningen vara tydlig, även för uppföljning, kvalitetskontroll och utvärdering.

Det är naturligtvis upp till varje enskilt lärosäte att organisera sitt arbete med bedömningar av reell kompetens på lämpligt sätt. När det handlar om samarbete mellan lärosäten beträffande exempelvis inledande studievägledning i samband med ansökan (som beskrivs under avsnittet om IT-stöd ovan), eller ämnesindelade bedömargrupper som beskrivs nedan, så påverkar detta rimligtvis lärosätets egen organisation också.

Projektdeltagare från lärosätena bör genom workshops eller på annat sätt sprida goda exempel. De lärosäten som har en bra modell för sitt arbete kan låta andra lärosäten lära av deras erfarenheter. Alla lärosäten har olika förutsättningar kopplade bland annat till lärosätets storlek och studentpopulation. Eftersom förutsättningarna är olika måste lärosäten använda olika modeller för sin organisation. Utgångspunkten bör dock vara att alla lärosäten kan komma att få ett ökande antal ansökningar om bedömning av reell kompetens under 2017-2018 och därefter. UHR kan stödja projektledningen praktiskt om det behövs. Ingen tidsplan sätts från UHR för delprojektet men medel fördelas för arbete under 2017

¹ *Reell kompetens vid bedömning av behörighet och tillgodoräknanden.*
Högscoleverket, rapport 2009:21 R.

och 2018. Om behov föreligger så kan medel riktas direkt till enskilda lärosäten som bygger upp sin organisation för bedömning av reell kompetens.

Del 3 – samverkan mellan lärosäten

Del 3 består av tre delar – sammanställa användbara metoder och modeller för bedömning, utformning av nationella bedömggrupper och slutligen hur ett stöd för bedömning kan utformas. En nära samverkan med Projekt 2 förutsätts för att arbetet ska bli framgångsrikt.

Delprojekt metoder och modeller

Bra metoder och modeller för bedömning finns. Projektet ska samla in och rekommendera sådana som fungerar vid olika typer av utbildningar - best practice - så att bedömare vid lärosäten kan känna större säkerhet vid bedömningsarbete. Ökad kännedom om metoder och modeller för hur bedömningar av reell kompetens ska göras är också viktiga för att uppnå likvärdighet och förutsägbarhet för den enskilde. Oavsett vilken utbildning man söker tillträde till eller vilken kurs man söker tillgodoräknande för ska bedömningen reell kompetens vara enhetlig och förutsägbar. Projektet ska ta fram riktlinjer för detta med deltagande lärosäten och samverka med övriga lärosäten. Det arbete som redan genomförts vid lärosäten ska utgöra grunden i detta. Lärosäten har skilda förutsättningar och ibland skiljer sig förutsättningarna även inom ett lärosäte. Det finns knappast argument för att bedömningarna av den anledningen ska skilja sig åt mellan olika utbildningar eller lärosäten. Gemensamma metoder, som dessutom har legitimitet bland de som ska utföra bedömningarna, ger en grund för likvärdiga och transparenta beslut.

I arbetet med att ta fram metoder och modeller ska projektet kartlägga vad som redan finns och fungerar, genom att t ex ordna workshops/konferenser.

Deltagare i projektet ska vara representanter från lärosäten men även från UHR. En referensgrupp bestående av deltagare från lärosäten som inte aktivt deltar i arbetet men även deltagare från andra sektorer och/eller andra intressenter kan användas. En katalog av modeller och metoder bör finnas på plats under 2017.

Delprojekt nationella bedömggrupper

Ett system med nationell bedömggrupper bör prövas, dels av effektivitetsskäl, dels av kvalitetsskäl. Om resurser används koncentrerat och bedömare hanterar en större volym sökande, i stället för att många personer arbetar sporadiskt med få ärenden, uppnås förhoppningsvis en effektivare och mer kvalitativ bedömning. På samma sätt leder bedömningar som utförs i samverkan mellan lärosäten till mer likvärdig behandling och transparens. Projektet ska undersöka vid vilka utbildningar som det skulle vara möjligt att pröva ett system med nationella bedömggrupper. När sådan identifierats kan ett arbetssätt där ansökningar behandlas gemensamt. I ett första skede kan en gemensam beredning vara ett delmål. En önskad effekt skulle dock vara att

driva arbetet så långt att deltagande lärosäten kan lita på de bedömningar som görs och fatta beslut utifrån underlag från dessa bedömargrupper.

Vid utformningen av ett arbetssätt med bedömargrupper ska projektet undersöka om den organisation (VO – virtuell organisation) som sedan många år tillämpas vid bedömning av meriter vid antagning till masternivå, kan användas som modell. Ett stegvist införande bör ske så att det finns tid till förankring inom deltagande organisationer. Parallellt under projektiden fortsätter verksamheten för andra utbildningar som idag.

För att uppnå en varaktig struktur bör det arbete som genomförs under 2016-2018 ske stegvis och planerat så att man kan fånga upp problem och vid behov göra anpassningar. Deltagare i projektet ska vara representanter från lärosäten men även från UHR. En referensgrupp bestående av deltagare från lärosäten som inte aktivt deltar i arbetet ska användas. En pilotverksamhet bör starta under 2017.

Delprojekt stöd för bedömningsarbetet

Slutligen ska projektet utforma en stödorganisation för bedömningsarbete. Stödet ska kunna användas dels av enskilda lärosäten och även de nationella bedömargrupperna. Stödet ska avse såväl metodval som stöd i enskilda bedömningssituationer.

De lärosäten som aktivt deltar i projektverksamheten kommer att få ekonomiska bidrag för att täcka deltagande lärosätes kostnader. Lärosäten som inte aktivt deltar i projektet ska få tillgång till stöd i bedömningsarbetet, och även efterhand kunna ansluta sig

Deltagare i projektet ska vara representanter från lärosäten men även från UHR. En referensgrupp bestående av deltagare från lärosäten som inte aktivt deltar i arbetet ska användas. En pilotverksamhet bör starta så snart det är möjligt under 2017.

Uppföljning 2018

I UHR:s arbete med regeringsuppdraget om breddad rekrytering och breddat deltagande *Kan excellens uppnås i homogena miljöer* 2016 framgår att lärosätena är positiva till att redovisa sitt arbete med breddad rekrytering till UHR. Bedömning av reell kompetens har i många fall beröringspunkter med arbete med breddad rekrytering och breddat deltagande. I de utredningar och uppföljningar som har gjorts utifrån reell kompetens framgår att det saknas överblick hur många som bedöms och hur många som antas resp. hur tillgodoräknandet ser ut. Det saknas även information om vilket metodstöd lärosätena önskar sig. För att skapa en varaktig struktur för arbetet med bedömning av reell kompetens som uppdraget också har angett, ser UHR det som önskvärt att få ett uppdrag från regeringen att följa lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens på ett systematiskt sätt med början 2018 och därefter med en viss regelbundenhet. Uppföljningarna kan också ta fasta på spridande av goda exempel och driva på ett effektivare arbetssätt för

bedömning av reell kompetens. Uppföljning av bedömning av reell kompetens kan med fördel läggas in i uppföljning om lärosätenas arbete med breddad rekrytering och breddat deltagande som UHR har föreslagit i rapporten *Kan excellens uppnås i homogena miljöer*.

I promemorian Validering som mervärde (Ds 2016:24) föreslås att Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet ges i uppdrag att lämna förslag på hur statistikinsamlandet kring bedömning av reell kompetens för tillträde och tillgodoräknande kan förbättras. Ett riktat uppföljningsuppdrag ser UHR som en naturlig fortsättning av en förbättrad statistikinsamling och ligger i linje med UHR:s främjandeuppdrag.

Fördelningen av medel 2017 och 2018

För att stödja arbetet ser UHR följande fördelning av medel 2017 och 2018:

- 1) 5 miljoner 2017 och 5 miljoner 2018 fördelas till arbete med information till potentiella sökande och gemensam struktur för information och mottagande av ansökningar

- a. Information
- b. Systemstöd för att möjliggöra virtuellt arbetssätt
- c. Projektleddning och arbetstid för projektmedarbetare

Gemensamma insatser 2017 och 2018, punktinsatser till enskilda lärosäten vid behov 2017-.

- 2) 8 miljoner 2017 och 3 miljoner 2018 fördelas till stöd till lärosäten i arbetet med:

- a. Riktlinjer
- b. Organisation
- c. Roller

Medel används för kompetenshöjande åtgärder, utbildningsinsatser och för att stödja förändringsarbete etc.

- 3) 15 miljoner 2017, 20 miljoner 2018 fördelas till stöd för samverkan mellan lärosäten i arbetet med:

- a. Sammanställning av metoder och modeller för bedömning av reell kompetens
- b. Organisation av nationella bedömggrupper (utbildning, arvodering och resor)
- c. Stöd vid bedömningsarbete

De lärosäten som aktivt deltar i projektverksamheten avses få ekonomiska bidrag. Lärosäten som inte aktivt deltar i pilotverksamheten ska få tillgång till stöd i bedömningsarbetet.

- 4) 2 miljoner 2017 och 2 miljoner 2018 fördelas till UHR:s projektledning och som reserv för oförutsedda kostnader.